

แนวทางในการประยุกต์ใช้แนวคิดของดาลโครซเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐาน ของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย

วิมลรัตน์ ศาสตรสุภาพ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Corresponding author: belcanto_onok@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอแนวทางในการประยุกต์ใช้แนวคิดของดาลโครซในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ใน 3 ประเด็น อันได้แก่ 1. วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานของนักศึกษา 2. การเลือกวิธีการสอนดนตรีที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา 3. ออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาแยกเป็น 3 ประเด็นประกอบด้วย ประเด็นที่ 1 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานของนักศึกษา มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาภูมิหลังโดยการสอบถามผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องที่นักศึกษาเคยเรียน 2) สอบถามข้อมูลประสบการณ์ทางดนตรีของนักศึกษาโดยตรง ประเด็นที่ 2 การเลือกวิธีการสอนดนตรีที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) นำเสนอข้อมูลวิธีการสอนดนตรีในการพัฒนาทักษะทางดนตรี 3) คัดเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐาน ประเด็นที่ 3 ออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐาน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างกรอบแนวคิดในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐาน 2) สร้างแผนกิจกรรมพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐาน 3) ทดลองตามแผนกิจกรรมพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐาน 4) สรุปผลจากกิจกรรมพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาแนวทางในการประยุกต์ใช้แนวคิดของดาลโครซเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานของนักศึกษา พบว่า แนวคิดทางดนตรีของดาลโครซมีความเหมาะสมกับการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษาปฐมวัย เพราะเน้นการสอนสาระดนตรีผ่านการเคลื่อนไหว ได้ตอบสนองดนตรีที่ฟังอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนจึงมีทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะการฟัง ทักษะการสร้างสรรค์ สามารถสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีได้ดี นักศึกษาสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะได้

คำสำคัญ : 1. ทักษะทางดนตรี 2. ดาลโครซ 3. การศึกษาปฐมวัย

Guidelines for applying Dalcroze's concepts to the development of basic music skills in early childhood education students

Wimonrat Sartsuphap

Faculty of Education, Suan Dusit University, Bangkok 10300, Thailand

Corresponding author: belcanto_onok@hotmail.com

Abstract

This article aims to present an approach to applying Dalcroze's concepts to the development of basic music skills in early childhood education students. The study is divided into three issues. The first issue is an analysis of problems relating to students' basic music skills. There are two steps which are a study of students' musical experiences and background through interviewing with their previous teachers and a direct inquiry about students' musical experiences. The second issue is about a selection of the appropriate music teaching methods to develop students' basic music skills. This can be done in three steps as follows: finding relevant research studies, presenting information on music teaching methods, and choosing the appropriate methods. The third issue involves designing suitable activities to develop basic music skills. There are four processes: 1) create a conceptual framework for organizing activities, 2) create an activity plan, 3) experiment with the activity plan, and 4) summarize results from basic music skills development activities. The study found that Dalcroze's musical concepts were suitable for the development of early childhood students' basic music skills because his methods focused on teaching music through movements and active listening. Students, therefore, had motor, listening, and creative skills and were able to create good musical works. In addition, they could apply these skills to movement and rhythmic activities.

Keywords: 1. Music skills 2. Dalcroze 3. Early childhood education

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาปฐมวัยนั้น สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ การใช้ดนตรีเป็นสื่อในการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการขับบทเพลง เสียงดนตรี การเคลื่อนไหว ในลักษณะต่าง ๆ ตลอดจนการใช้คำคล้องจอง และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่มีคุณค่า ล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์กับเด็กปฐมวัย ครูปฐมวัยใช้บทเพลง คำคล้องจอง เพื่อจัดการชั้นเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ใช้บทเพลงเป็นสื่อความหมายเพื่อให้เด็กเข้าใจสาระตามหน่วยจัดประสบการณ์ ใช้ดนตรีเพื่อให้เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกาย ออกกำลังกาย ใช้ดนตรีให้เด็กได้เข้าสังคม โดยแสดงความสามารถทางดนตรี ขับร้องเพลง เล่นดนตรี ตลอดจนใช้ดนตรีในการกล่อมเกล่าจิตใจของเด็กปฐมวัย กล่าวได้ว่าดนตรีมีคุณค่าช่วยพัฒนาเด็กปฐมวัยในหลายมิติ สำหรับนักศึกษาศาสาการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการช่วยพัฒนาเด็กปฐมวัย การพัฒนา นักศึกษาให้มีความสามารถในการจัดประสบการณ์ทางดนตรี ให้กับเด็กปฐมวัย นักศึกษาควรมีความเข้าใจเรื่องการคัดเลือก บทเพลง ดนตรี เครื่องดนตรีที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย รวมถึงมีทักษะดนตรีพื้นฐาน อาทิ การร้องเพลง การเคลื่อนไหว การเล่นดนตรี การสร้างสรรค์ทางดนตรี

ทักษะทางดนตรี เป็นทักษะการปฏิบัติทางดนตรี ที่ต้องเรียนรู้ควบคู่กับเนื้อหาดนตรี ซึ่งสองส่วนนี้รวมกันแล้ว เรียกว่า สาระดนตรี แนวคิดของนักการศึกษาดนตรีที่สอนทั้งเนื้อหาดนตรีและทักษะดนตรี ที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างสากล เช่น แนวคิดของดาลโครซ แนวคิดของโคดาเย แนวคิดของ ออร์ฟ เป็นแนวคิดที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและมีจุดเด่น ที่แตกต่างกันไป สำหรับดาลโครซเน้นการเคลื่อนไหวที่ดี เป็นหลัก โคดาเยเน้นการร้องเพลงที่ดีเป็นหลัก ส่วนออร์ฟ เน้นเรื่องการสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและนำมาสร้างสรรค์ทางดนตรี สำหรับประสบการณ์ทางดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัย ที่ควรได้รับเป็นสิ่งแรกควรเป็นเรื่องจังหวะและการเคลื่อนไหว เพราะจังหวะเป็นองค์ประกอบทางดนตรีที่ดึงดูดจิตใจ ได้ดีที่สุดในชั้น การพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐาน ของนักศึกษาคควรเริ่มต้นในเรื่องที่ง่ายที่สุด คือ ทักษะ การเคลื่อนไหว โดยที่นักศึกษานำไปใช้กับเด็กปฐมวัย ได้อย่างเหมาะสมตามพื้นฐานของเด็ก แนวคิดทางดนตรี ของดาลโครซ ที่เรียกว่า ยูริธึมมิกส์ (eurhythmics) ซึ่งหมายถึง การเคลื่อนไหวทางจังหวะที่ดี มีจุดเน้นให้ผู้เรียนในการตอบสนองต่อดนตรีและความสามารถในการแสดงออก ซึ่งความรู้สึกนั้นออกมาในลักษณะการเคลื่อนไหว ดังนั้น

การเลือกใช้แนวคิดทางดนตรีของดาลโครซจึงเป็นวิธีการ ที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับ นักศึกษาศาสาการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาศาสาปัญหาของการจัดการศึกษาทางดนตรี พบว่า ครูปฐมวัย มีปัญหาในเรื่องการใช้เพลง ขาดความรู้ ความเข้าใจในวิธีการสอนดนตรี และขาดทักษะทางดนตรี ดังงานวิจัยของ Buasri (2014) ที่ได้ศึกษาศาสาปัญหา การใช้เพลงและคำคล้องจองของครูอนุบาล พบว่า ครูมีวิธีการ ใช้เพลงและคำคล้องจองมากที่สุดในช่วงรอยต่อของ กิจกรรม รองลงมา คือ ช่วง 6 กิจกรรมหลัก โดยใช้วิธีการ ร้องไปพร้อมกับเด็กตั้งแต่ต้นเพลงจนจบเพลง และร้อง หรือท่องคำคล้องจองวรรคแรกแล้วให้เด็กมีส่วนร่วม ครู มีปัญหาในด้านความสามารถทางการเล่นดนตรี โดยร้อง ไม่ตรงทำนองมากที่สุด รองลงมา คือ มีปัญหาด้านจังหวะ ซึ่งการแก้ปัญหาของครูจะใช้การเปิดเพลงจากซีดีแทน การร้องปากเปล่า นอกจากนี้ครูมีปัญหในการนำเพลงมาใช้ โดยพบว่า ครูจะทราบเนื้อเพลงแต่ไม่ทราบทำนอง การแก้ปัญหาของครูทำโดยแปลงเนื้อเพลงมาเป็นคำคล้องจอง หรือแต่งทำนองขึ้นมาใหม่ด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Promsukkul (2018) ที่ได้ศึกษาศาสาและปัญหาสำคัญ ในการจัดการศึกษาดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียน เอกชนนอกระบบ ด้านครู พบว่า ครูสอนดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัยมีไม่เพียงพอกับความต้องการ และครูดนตรี ส่วนมากไม่ได้มีทักษะเพียงพอในการสอนเด็กปฐมวัย ครูดนตรีขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการสอน เด็กปฐมวัย ทั้งในด้านพัฒนาการด้านต่าง ๆ พัฒนาการด้าน ดนตรี จิตวิทยาการสอนดนตรี และวิธีการสอนดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัย นอกจากนี้การให้ความรู้ การจัดอบรมการสอน ดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัยยังมีไม่เพียงพอกับความต้องการ ครูดนตรีจำนวนมากขาดความรู้จริงในสิ่งที่สอนและขาดทักษะ ในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์ และความแตกต่างของเด็ก นอกจากนี้ได้นำเสนอแนวทาง พัฒนาการจัดการเรียนรู้นดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัย ในด้านครู คือ ครูดนตรีปฐมวัยที่ดีควรมีความรู้จริงในสิ่งที่สอน เข้าใจ หลักสูตรและเป้าหมายของการสอนดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัย มีความรู้ด้านพัฒนาการของเด็ก รู้จริงในวิธีการสอนดนตรี ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โคดาเย ดาลโครซ ออร์ฟ ชูชุก เป็นต้น เข้าใจปรัชญาและหลักการสำคัญของวิธีการสอนดนตรี ที่เลือกใช้ สามารถประยุกต์ ปรับเปลี่ยนและปรับปรุงการสอน ให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียนตามสถานการณ์

จากงานวิจัยดังกล่าว ทำให้เห็นว่าการพัฒนารูปแบบวิธีให้มีพื้นฐานทางดนตรีและเข้าใจหลักการสอนดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัย ย่อมทำให้เด็กปฐมวัยได้ประโยชน์และประสบการณ์ตรงจากการขับทเพลงและดนตรีมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบการเรียนในชั้นเรียนหรือระหว่างรอยต่อของกิจกรรม

การพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานให้กับนักศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานซึ่งได้แก่ ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะการฟัง และทักษะการสร้างสรรค์ เป็นทักษะพื้นฐานที่นักศึกษาสามารถนำไปต่อยอดในการจัดการเรียนในระดับปฐมวัย จัดการชั้นเรียนหรือใช้เป็นสื่อในการเรียนตามสาระการเรียนรู้ใน 6 กิจกรรมหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะการฟัง มีความสำคัญมาก ทักษะการสร้างสรรค์ จะเป็นทักษะที่ช่วยให้นักศึกษาปฐมวัยคิดกิจกรรมสร้างสรรค์ผลงานของตนเองในการสอนเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี และยังเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาทักษะทางดนตรีด้านอื่น ๆ ต่อไป

ความหมายของสาระดนตรี

สาระดนตรี คือ องค์ความรู้ทั้งหมดของวิชาการดนตรี ผู้ศึกษาดนตรีควรได้รับการเรียนรู้สาระดนตรีอย่างครบถ้วนตามความยากง่าย หรือลึกซึ้งแตกต่างกันออกไปตามระดับการศึกษา ระดับการเรียนรู้ หรือระดับความสามารถ

สาระสำคัญของสาระดนตรี ประกอบด้วย 1) เนื้อหาดนตรี ได้แก่ 1.1) องค์ประกอบดนตรี ประกอบด้วย จังหวะ ทำนอง เสียงประสาน รูปพรรณ สีสัน และรูปแบบ 1.2) วรรณคดีดนตรี ประกอบด้วย บทเพลงและประวัติดนตรี และ 2) ทักษะดนตรี ได้แก่ การฟัง การร้อง การเล่น การเคลื่อนไหว การอ่าน และการสร้างสรรค์

องค์ประกอบของทักษะดนตรี

ทักษะดนตรี ประกอบด้วย การฟัง การร้อง การเล่น การเคลื่อนไหว การสร้างสรรค์ และการอ่าน ซึ่งมีรายละเอียดตามที่ Suttachitt (1997) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. การฟัง (listening) จัดเป็นทักษะที่จำเป็นมากสำหรับดนตรี เนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของเสียง การฟังย่อมมีบทบาทอย่างมากในการช่วยให้ผู้ศึกษาดนตรีมีความเข้าใจดนตรี ซึ่งนำไปสู่ความซาบซึ้งและรักดนตรีในขั้นต่อไป การฟังเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝน ศึกษา มิใช่เป็นเพียงการฟังเพลง

โดยทั่ว ๆ ไป เนื่องจากศิลปะมีองค์ประกอบและโครงสร้างที่สลับซับซ้อน ทักษะทางการฟังจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาพัฒนาไป

2. การร้อง (singing) การร้องเพลงเป็นทักษะดนตรีที่ต้องได้รับการฝึกฝนเช่นเดียวกับทักษะอื่น ๆ เนื่องจากการร้องเพลงมีหลายลักษณะด้วยกัน และเทคนิคต่าง ๆ ในการร้องเพลงก็มีมากมาย ผู้ที่มีทักษะการร้องเพลงเข้าใจหลักการ มีพื้นฐานการร้องเพลงย่อมจะร้องเพลงได้ไพเราะ น่าฟัง ในการเรียนการสอนดนตรี ผู้เรียนควรได้มีโอกาสร้องเพลงในลักษณะต่าง ๆ เช่น การร้องเดี่ยว การร้องหมู่ การร้องประสานเสียง รวมถึงการร้องเพลงประกอบการแสดงด้วย

3. การเล่น (playing) การเล่นดนตรีเป็นทักษะที่สำคัญมากของผู้ศึกษาดนตรีเป็นวิชาเอก สำหรับการศึกษาดนตรีตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาขึ้นไป ทักษะดนตรีมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความชำนาญในการเล่นดนตรีเป็นเพียงเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเล่นเครื่องดนตรีบางประเภท เพื่อให้มีประสบการณ์ครบถ้วนและเป็นการสร้างความเข้าใจดนตรีให้มากขึ้น โดยทั่วไปเครื่องดนตรีที่ผู้เรียนเล่นมักเป็นประเภทเครื่องตีเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ เพราะการเล่นเครื่องตีกระทำได้ง่ายกว่าเครื่องดนตรีประเภทอื่น ๆ เครื่องดนตรีที่นิยมใช้ประกอบการเรียนการสอนโดยทั่วไป ได้แก่ กลองชนิดต่าง ๆ รำมะนา กุ๊งกิ้งสามเหลี่ยม กรับ เป็นต้น

4. การเคลื่อนไหว (moving) การเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อตอบสนองทักษะดนตรีเป็นทักษะพื้นฐานอย่างหนึ่งที่ช่วยเสริมความเข้าใจในดนตรีได้เช่นเดียวกับการร้องเพลงหรือการเล่นดนตรี การเคลื่อนไหวร่างกายเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนทุกระดับชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนในระดับอนุบาล ประถมศึกษา ซึ่งสามารถใช้การเคลื่อนไหวร่างกายช่วยพัฒนาแนวคิดพื้นฐานทางดนตรีได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การเคลื่อนไหวร่างกายยังเป็นพื้นฐานของนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นเนื้อหาหนึ่งในหลักสูตรทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

5. การสร้างสรรค์ (creating) การสร้างสรรค์ทางดนตรีหมายถึง การประพันธ์เพลงและการอิมโพรไวเซชัน (improvisation) ซึ่งเป็นเรื่องของการแสดงออกทางดนตรีที่รวมเอาความรู้ และความเข้าใจทั้งหมด จึงเป็นทักษะที่ใช้ความรู้พื้นฐานทางดนตรีมากพอสมควร อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการสร้างสรรค์สามารถกระทำได้ในหลายลักษณะและ

หลายรูปแบบ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานหนึ่งที่ผู้เรียนดนตรีควรศึกษาพัฒนา เพื่อใช้เป็นวิธีหนึ่งในการแสดงออกทางดนตรี ซึ่งช่วยสร้างเสริมความเข้าใจดนตรีได้เป็นอย่างดี

6. การอ่าน (reading) ทักษะการอ่านสัญลักษณ์ทางดนตรี จัดได้ว่าเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญประการหนึ่งในการศึกษาดนตรี เนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของเสียง ซึ่งต้องมีการบันทึกเสียงเป็นสัญลักษณ์เพื่อใช้ในการถ่ายทอดเสียงต่าง ๆ ฉะนั้นการเข้าใจหรือแสดงออกทางดนตรีจึงมักต้องผ่านขั้นตอนการแปลหรือการใช้สัญลักษณ์ดนตรีเสมอ อาจกล่าวได้ว่าทักษะดนตรีต่าง ๆ จะพัฒนาได้อย่างดี เมื่อผู้เรียนดนตรีมีทักษะการอ่านที่ดี

แนวคิดทางดนตรีของดาลโครซ

เอมิล ซาคส์ ดาลโครซ (Émile Jaques-Dalcroze) ค.ศ. 1865-1950 เป็นนักการศึกษาดนตรีชาวสวิสที่คิดค้นแนวคิดในการสอนดนตรีที่เป็นที่นิยมกันทั่วโลก เรียกว่า ยูริธึมมิกส์ โดยหลักการและวิธีการสอนของดาลโครซ ดังที่ Suttachitt (1997: 137-138) ได้สรุปไว้ดังนี้

หลักการสำคัญของดาลโครซ คือ ยูริธึมมิกส์ (eurhythmics) หมายถึง การเคลื่อนไหวทางจังหวะที่ดี (good rhythmic movement) จุดเน้นของวิธีการนี้ คือ การให้ความสนใจและพัฒนาความรู้สึกของผู้เรียนในการตอบสนองต่อดนตรี และความสามารถในการแสดงออก

ซึ่งความรู้สึกนั้นออกมาในลักษณะการเคลื่อนไหว ดังนั้นในการเรียนการสอนดนตรี จะมุ่งพัฒนาความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนเป็นหลัก วิธีการนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในตนเอง โดยมุ่งให้ผู้เรียนแต่ละคนเห็นความสำคัญและพัฒนาความสามารถในการแสดงออกของตนทางด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย ในขณะเดียวกัน วิธีการนี้ก็มุ่งเน้นพัฒนาการทางด้านจิตใจและความคิด ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวและอารมณ์

วิธีการของดาลโครซ

วิธีการของดาลโครซเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางดนตรีใน 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. ยูริธึมมิกส์ (eurhythmics) หรือการเคลื่อนไหวทางจังหวะที่ดี คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับจังหวะของดนตรี โดยคำนึงถึงความรู้สึกหรืออารมณ์เป็นสำคัญ ซึ่งผู้เรียนจะแสดงความรู้สึกหรืออารมณ์ออกมาในรูปของการเคลื่อนไหวร่างกาย ในชั้นเรียนยูริธึมมิกส์ ผู้เรียนจะเคลื่อนไหวอย่างอิสระไปกับบทเพลงที่ผู้สอนเล่นโดยใช้เปียโน ในสภาพที่สบาย เช่น การถอตรงเท้า และการสวมใส่เสื้อผ้าหลวม ๆ ผู้เรียนจะเดิน วิ่ง กระโดดไปตามความรู้สึกที่มีต่อเสียงดนตรี ผลของการเคลื่อนไหวเช่นนี้ นำไปสู่การพัฒนาการรับรู้และตอบสนองต่อส่วนรายละเอียดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในบทเพลง ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กิจกรรมการฝึกยูริธึมมิกส์ (ที่มา : Wimonrat Sartsuphap)

2. โซลเฟจ (solfege) ใช้ระบบตัวโน้ตแบบ ซอล-ฟา แบบอยู่กับที่ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทางด้านการรับรู้ ต่อเสียงต่าง ๆ โดยเฉพาะเสียงดนตรี โดยใช้วิธีการ เคลื่อนไหวร่างกายเป็นพื้นฐาน ผู้เรียนได้รับการพัฒนา ทางด้านการอ่านโน้ตเพลง โดยเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง มิใช่สามารถแสดงออกทางการเคลื่อนไหวร่างกายจาก

การจดจำ การได้ยินเสียงดนตรี หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับ เสียงภายในสมองและจิต การอ่านโน้ตเพลง (sight reading) เป็นผลรวมของการรับรู้ทางด้านเสียงภายในสมองและ จิตของผู้เรียน ในการศึกษาเรื่องเสียงประสาน ผู้เรียนจะ ร้องโน้ตจากเบสถึงโซปราโนทีละตัวติดต่อกันไป เพื่อให้เกิด แนวคิดทางด้านเสียงประสาน ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กิจกรรมโซลเฟจ (ที่มา : Wimonrat Sartsuphap)

3. อิมโพรไวเซชัน (improvisation) เปียโนเป็น เครื่องดนตรีที่สอนให้ผู้เรียนพัฒนาแนวคิดและทักษะทางด้าน อิมโพรไวเซชัน ได้แก่ การสร้างสรรค์ทางดนตรี เช่น การแต่งเพลง ผู้เรียนในระดับอนุบาลหรือประถมต้น จะได้รับ การพัฒนาการสร้างสรรค์ทางด้านจังหวะ ในขณะที่ครูใช้ เปียโนเป็นสื่อ โดยการฝึกอย่างสม่ำเสมอเช่นนี้ ผู้เรียน ได้พัฒนาความสามารถด้านการสร้างสรรค์ทางดนตรี

การสร้างสรรค์เกี่ยวกับเครื่องดนตรีอื่น ๆ หรือเสียงของตนเอง หรือเสียงของผู้เรียนคนอื่น ๆ ลำดับต่อไป วิธีการของ ดาลโครซที่เสนอในการสอนเพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ทางดนตรี คือ การให้สัญญาณ หรือคำสั่งเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ผู้เรียน คิดสร้างสรรค์ทางดนตรี วิธีการนี้จะเป็นการช่วยให้ผู้เรียน มีพัฒนาการทางด้านการฟังด้วย ดังแสดงในภาพที่ 3

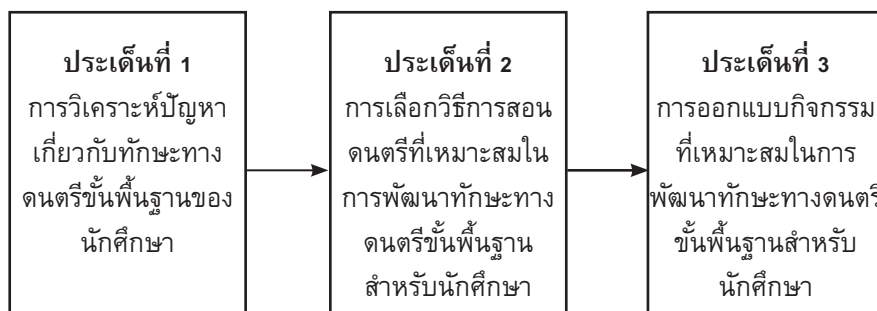
ภาพที่ 3 กิจกรรมอิมโพรไวเซชัน (ที่มา : Wimonrat Sartsuphap)

จากวิธีการของดาลโครซนั้น จะเห็นว่า ดาลโครซมีกระบวนการในการฝึกผู้เรียนเพื่อให้เรียนรู้ดนตรีในรูปแบบที่มีความหลากหลาย ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะทางดนตรีเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Trachoo (2021) ที่ได้ทดลองจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของดาลโครซให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 22 คน ผลการวิจัย พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของดาลโครซ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.55/82.12 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และงานวิจัยของ Niyomsuk (2019) ได้ทดลองวิจัยกับนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 3 ของโรงเรียนสุขวิทย เรื่อง การจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีตามแนวคิดของดาลโครซเพื่อพัฒนา

ทักษะการปฏิบัติทางดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีตามแนวคิดของดาลโครซสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 2) ทักษะการปฏิบัติทางดนตรีของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีตามแนวคิดของดาลโครซสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

แนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิดทางดนตรีของดาลโครซในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย

แนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิดทางดนตรีของดาลโครซในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย แบ่งเป็น 3 ประเด็น ดังแสดงในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย

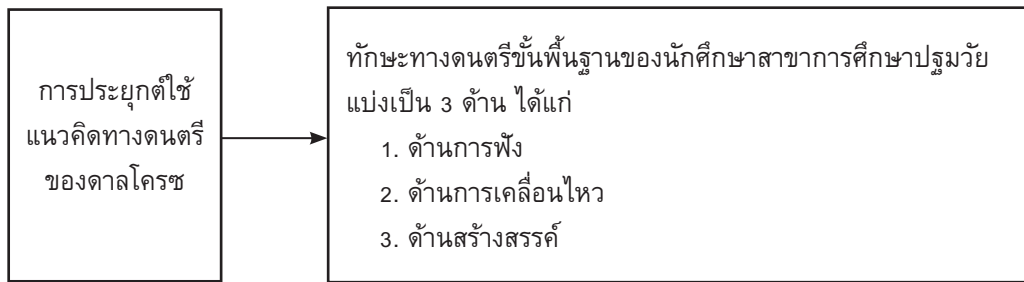
ประเด็นที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานของนักศึกษา มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาภูมิหลังเกี่ยวกับประสบการณ์ทางดนตรี โดยการสอบถามผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีที่นักศึกษาเคยเรียนมาแล้ว และ 2) สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ทางดนตรีของนักศึกษาโดยตรง

ประเด็นที่ 2 การเลือกวิธีการสอนดนตรีที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะทางดนตรี 2) นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการสอนดนตรีในการพัฒนาทักษะทางดนตรี และ 3) เลือกวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา

ประเด็นที่ 3 การออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างกรอบแนวคิดในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา 2) สร้าง

แผนการกิจกรรมพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา 3) ทดลองตามแผนกิจกรรมพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา และ 4) สรุปผลจากกิจกรรมพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา

การออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา สามารถสร้างกรอบแนวคิดในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ ยกตัวอย่างเช่น เมื่อสำรวจแล้ว พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาในการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ทักษะที่จำเป็นที่นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยควรได้รับการพัฒนาเพื่อนำไปใช้จัดกิจกรรมเคลื่อนไหวให้กับเด็กปฐมวัย คือ ทักษะการเคลื่อนไหวที่ดี ทักษะการฟังที่สามารถฟังจังหวะหรือเสียงต่าง ๆ สามารถขับร้องตามได้ นอกจากนี้ ควรมีทักษะการสร้างสรรค์ สามารถสร้างสรรค์และจัดกิจกรรมทางดนตรีให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ดังนั้น การสร้างกรอบแนวคิดในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานสามารถเขียนได้ ดังแสดงในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานของนักศึกษา

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว สามารถจัดทำแผนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานของนักศึกษา โดยสามารถออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย เน้นการประยุกต์ในห้องเรียนปฐมวัยได้จริง

การจัดกิจกรรมดนตรีควรเน้นแนวคิดทางดนตรีของดาลโครซเป็นหลัก โดยมีการบูรณาการกับแนวคิดในการพัฒนานักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย และแนวคิดการพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่างลักษณะกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานของนักศึกษา

ชื่อกิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม
1. กิจกรรมการเคลื่อนไหวตามองค์ประกอบดนตรีขั้นพื้นฐาน	- เน้นฝึกการเคลื่อนไหวพื้นฐานควบคู่การเรียนรู้องค์ประกอบดนตรี เช่น จังหวะ เสียงสูง เสียงต่ำ ดัง เบา อารมณ์ของบทเพลง ฯลฯ
2. ฝึกขับร้องเพลงเด็ก	- เน้นการฝึกการฟังเสียงดนตรีและร้องโน้ตง่าย ๆ และขับร้องเพลงเด็กประเภทต่าง ๆ
3. การสร้างสรรค์ทางดนตรี	- เน้นการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว การแต่งเพลงเด็กปฐมวัย การสร้างสรรค์การเล่นดนตรี

จากกรอบแนวคิดในภาพที่ 5 และตัวอย่างลักษณะกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานของนักศึกษาในตารางที่ 1 สามารถจัดทำแผนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานของนักศึกษา โดยสามารถแบ่งการฝึกในแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับระยะเวลาและสถานการณ์ เช่น หากมีเหตุจำเป็นให้ต้องเรียนออนไลน์ กิจกรรมสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ควรมีการติดตามและเก็บข้อมูลของนักศึกษาเพื่อประเมินผลทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานก่อนและหลังการจัดกิจกรรมประยุกต์ใช้แนวคิดทางดนตรีของดาลโครซ การเก็บข้อมูลควรเป็นรูปแบบการสอบปฏิบัติ ทั้งนี้ อาจสังเกตพฤติกรรมบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นถึงทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานที่เพิ่มขึ้น ดังตารางที่ 2

บทสรุป

การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย การใช้ดนตรี บทเพลง คำคล้องจอง เป็นสื่อในการเรียนรู้ยังเป็นเรื่องจำเป็น

อยู่ทุกยุคทุกสมัย เพราะการสอนโดยใช้บทเพลงที่มีความสอดคล้องตรงตามหน่วยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จะช่วยให้เด็กปฐมวัยซึมซับเนื้อหาสาระสิ่งที่ครูต้องการจะสอนได้เป็นอย่างดี เพลงดนตรีที่มาจากการขับร้องจากครูปฐมวัยที่ใช้ขับกล่อมระหว่างวัน หรือการร้องเพลงในการควบคุมหรือกำกับชั้นเรียนเป็นสิ่งที่เด็กปฐมวัยเข้าใจกระบวนการในการจัดการตัวเองได้ดี โดยที่ครูไม่ต้องใช้การพูดบอกกล่าวตักเตือน นอกจากนี้ ดนตรียังเป็นสื่อที่เสริมสร้างพัฒนาการของเด็กปฐมวัยได้หลายมิติ เพลงดนตรีช่วยเสริมสร้างสติปัญญาที่มาจากใช้ภาษาการเต้น การเคลื่อนไหว ออกกำลังกาย กิจกรรมดนตรีเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านร่างกาย การเล่นดนตรี การแสดงดนตรี เสริมสร้างพัฒนาการด้านสังคม การฟังดนตรี การร้องเพลง การเล่นดนตรี เสริมสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์ จากความสำคัญของดนตรีดังกล่าว ผู้ที่จะถ่ายทอดสื่อประสบการณ์ทางดนตรีให้กับเด็กปฐมวัยคือ ครูปฐมวัย และนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ปัญหาที่พบจากการศึกษาวิจัยของนักวิจัยหลายท่าน พบว่า ครูขาด

ทักษะทางดนตรี ไม่เข้าใจในหลักการดนตรี ทำให้เป็นสาเหตุหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรี ครูยังทำการสอนได้ไม่ดีเท่าที่ควร หากครูปฐมวัยได้รับการพัฒนาทักษะดนตรี ครูจะมีความมั่นใจในการสอน อันจะส่งผลให้เด็กปฐมวัยได้รับประโยชน์มากยิ่งขึ้น

แนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิดทางดนตรีของดาลโครซในการพัฒนาทักษะทางดนตรีขั้นพื้นฐานของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย แบ่งได้เป็น 3 ประเด็น คือ 1) การวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับทักษะดนตรีพื้นฐานของนักศึกษา 2) การเลือกวิธีการสอนดนตรีที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐานสำหรับนักศึกษา 3) การออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐานสำหรับนักศึกษา ซึ่งแนวคิดทางดนตรีของดาลโครซมีความเหมาะสมกับ

การพัฒนาทักษะทางดนตรีพื้นฐานสำหรับนักศึกษาปฐมวัย ด้วยเหตุผล คือ วิธีการสอนดนตรีของดาลโครซเน้นให้ผู้เรียนตอบสนองจากเสียงดนตรี ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางทวิภาคี คิดและโต้ตอบกับเสียงดนตรีที่ได้ฟังอย่างรวดเร็ว ซึ่งผู้เรียนจะถูกฝึกให้มีทักษะการเคลื่อนไหวที่ดีในหลากหลายรูปแบบ อีกทั้งยังส่งเสริมทักษะการฟังดนตรี การร้องแยกเสียงต่าง ๆ มีทักษะการสร้างสรรค์ จนสามารถสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรี เช่น การเล่นดนตรี การแต่งเพลง การร้องเพลง การเคลื่อนไหว กล่าวคือ หลักการนี้จะช่วยให้ นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยเข้าใจในสาระดนตรีมากยิ่งขึ้น พัฒนาทักษะดนตรีได้อย่างครอบคลุม และนักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีการใช้ดนตรีเป็นสื่อในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 2 ตัวอย่างวิธีการเก็บข้อมูลในการสอบปฏิบัติและพฤติกรรมบ่งชี้

วิธีการเก็บข้อมูลในการสอบปฏิบัติ	พฤติกรรมบ่งชี้
1. ทักษะการฟัง (สังเกตและบันทึกจากการสอบการฟังเสียงดนตรีรายบุคคล)	- ฟังเสียงดนตรี หรือจังหวะ สามารถบอกถึงความแตกต่างของลักษณะของเสียงที่ตั้ง เบา เสียงต่ำ เร็วช้า ร้องเสียงที่ได้ฟังได้
2. ทักษะการเคลื่อนไหว (สังเกตและบันทึกการเคลื่อนไหวเป็นรายบุคคล)	- สามารถเคลื่อนไหวร่างกายที่ตอบสนองกับเสียงดนตรีได้อย่างสมดุล เช่น การเคลื่อนไหวตามองค์ประกอบดนตรี การเคลื่อนไหวตามบทเพลง การเคลื่อนไหวพื้นฐาน การเคลื่อนไหวแบบอยู่กับที่ และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่
3. ทักษะการสร้างสรรค์ (สังเกตและบันทึกจากการสอบการสร้างสรรค์รายบุคคล)	- พิจารณาผลงานการสร้างสรรค์ทางดนตรีอย่างง่าย เช่น การเคลื่อนไหวร่างกาย การแต่งกลอน หรือ การแต่งเพลงเด็ก การเคาะหรือการเล่นเครื่องดนตรี

References

- Buasri, Phatthiya. (2014). Analysis of song and rhyme usage of preschool teachers (การวิเคราะห์การใช้เพลงและคำคล้องจองของครูอนุบาล). *An Online Journal of Education*, 9(1): 768-782.
- Niyomsuk, Mathawee. (2019). *The Music Learning Management Based on Dalcroze's Concept to Develop Music Practical Skills for Early Childhood* (การจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีสากล ตามแนวคิดของดาลโครซเพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัย). Master's dissertation, Dhurakij Pundit University, Bangkok, Thailand.
- Promsukkul, Preeyanun. (2018). The guidelines for developing early childhood music learning in non-formal private school setting (แนวทางการพัฒนาการ
- จัดการเรียนรู้ดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนดนตรีเอกชนนอกระบบ). *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts)*, 11(2): 1266-1283.
- Suttachitt, Narutt. (1997). *Music Activities for Teachers* (กิจกรรมดนตรีสำหรับครู) (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Trachoo, Kasemsan. (2021). *The Development of Musical Learning Activities According to Base on Dalcroze Structural Model for Prathomsuksa 4 Students* (การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของดาลโครซ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4). Master's dissertation, Mahasarakham University, Mahasarakham, Thailand.